

Robrecht Stock en Alfred Loisy

In *Streven*, juni 2015, las ik een korte tekst van Leszek Kolakowski (1927-2009) over het modernisme in de Kerk. Dit artikel was voor mij de aanleiding om iets over de opvattingen van kanunnik Stock omtrent geloof en moraal te schrijven. Kolakowski vermeldt Alfred Loisy natuurlijk, en ik herinnerde me dat kanunnik R. Stock (RS) in *Avond*, het contactblad van priesters op rust, over Loisy (1857-1940) geschreven had. De strijd die RS voerde tegen het modernisme werpt een licht op de gewetensnood waar veel ‘brave katholieken’ zowel priesters als leken, onder gebukt gingen. De verhouding tussen geloof en wetenschap is ook vandaag nog voor velen een probleem.

Kanunnik Stock was een causeur. Wat hij schreef is dan ook eerder een soort stenoverslag van een gesprek dan een rustige compositie.

Hij onderbreekt zijn zinnen voortdurend met bedenkingen. Hij onderstreept, soms zelfs tweemaal, om de klemtonen die hij in zijn stem wil leggen zichtbaar te maken. De tekst staat vol vraagtekens alsof hij je interpelleert. Ook in de artikels en boeken die hij las en die bewaard bleven in de Cultuurbibliotheek, zette hij voortdurend vraagtekens in de marge. Zelfs op zijn doodsprentje, dat hij zelf opstelde, vraagt hij: “Ben ik geslaagd?”

Aandenken aan

ROBRECHT MARIA JOZEF STOCK

Zoon van Alexander en Faraïlde Laureyns,
priester van het bisdom Brugge

Geboren te Wildenburg-Wingene 19 januari 1904
Priester gewijd te Brussel 21 augustus 1927
Licentiaat wijsbegeerte KU Leuven 29 januari 1929
Doctoraat theologie KU Leuven 10 juli 1930
overleden te Brugge op 2 maart 2000

LEREER MIDDELBAAR ONDERWIJS
Moeskroen St.-Jozefcollege 1930-1936
Roeselare Kleinseminarie 1936-1939
Brugge St.-Lodewijkscollege 1939-1945
Brugge Koninklijk Atheneum 1945-1955

DOCENT HOGER ONDERWIJS
Oostende Hoger Technisch Instituut 1946-1955
Antwerpen Katholieke Vlaamse Hogeschool voor Vrouwen 1947-1957
Brugge Hoger Instituut voor Opvoedkunde 1951-1986

RECTOR
Hoger Instituut voor Opvoedkunde Brugge 1959-1986

DIOCESAAN HOOFDINSPECTEUR
Lager Onderwijs 1955-1962
Voortgezet Onderwijs 1955-1973
Adjunct-Inspecteur Rijksonderwijs 1955-1965
Oprichter Vrij Hoger Technisch Instituut St.-Michiels Brugge 1958
Aalmoezenier St.-Lucasgilde geneesheren Brugge vanaf 1946
Medestichter Europacollege Brugge 1949
Sticht in 1956 de ‘Cultuurbibliotheek’ Brugge
en in 1990 de ‘vzw Stock-Laureyns voor Boek en Cultuur’

‘GOD HEEFT ZIJN ZOON GEZONDEN
ALS VERZOENING VOOR ONZE ZONDEN.’

1 Joh 4:10

HEER JEZUS,
GEEF ME UW VREDE, NU,
GEEF RUST, GEEF UW LICHT,
GEEF UZELF.

IK HEB GETRACHT GOD,
DE KERK, MIJN VOLKSGENOTEN,
DE MEDEMENS,
NAAR BEST VERMOGEN TE DIENEN
EN HEB ERVAREN DAT ZOIETS
EEN ZWARE BETRACHTING IS.
BEN IK GESLAAGD?
LAAT GOD OORDELEN
MAAR GIJ, MIJN ZUSTERS EN BROEDERS
IN DE HEER,
BID DAT HIJ HET DOET
MET VEEL GOEDHEID EN GENADE.

‘ALS WE GESTORVEN ZIJN MET CHRISTUS,
ZULLEN WE OOK LEVEN MET CHRISTUS.’

Rom 6:8

In dit opstel maken we ondermeer gebruik van archiefstukken die in de bibliotheek bewaard worden. De archiefstukken kregen een nummer bv. RS 1. De volledige lijst is op de webstek terug te vinden www.cultuurbibliotheek.be.

RS in het Kleinseminarie te Roeselare 1921-1923

In RS 1a II, beschrijft Stock zijn seminarietijd. Hij getuigt zelf dat het Kleinseminarie (pp. 167-176) een grotere impact op hem had dan het Grootseminarie: “Toch komt het me voor dat het Grootseminarie in mijn persoonlijk leven en denken – waren de kaarten misschien al gelegd? – minder talrijke en alleszins minder diepe sporen heeft nagelaten dan het

Kleinseminarie.” Zijn theoretische vorming op het Kleinseminarie beschrijft hij in drie punten:

1. **Over filosofie.** “Kortom,; in de beide jaren was er , als gevolg van soms verschillende oorzaken, een tekort aan ware filosofische training” (p. 168). Gelukkig kon hij er beschikken over het *Dictionnaire Apologétique* (uitgave 1889, CB2002/208): “met dit werk voor me en de reeksen artikels waarvan veel titels me nog dadelijk te binnen schieten [dat schrijft hij in 1985] als die over God, immanentisme, monisme, modernisme en rationalisme, evolutieleer, evangelie en bijbelkritiek e.a.m. heb ik mijn meest boeiende uren te Roeselare doorgebracht.”
2. **Over pietas.** Daarover is hij kort maar noteert dat er in de lessen te veel gezagsargumenten gebruikt werden.
3. **Over gehoorzaamheid.** De lessen werden in het Latijn gegeven: “Praestantia virtutis [obedientiae] patet a/ quia per eam propria voluntas mactatur, b/ quia nos ab omni operum nostrorum imputatione absolvit, c/ per eam manifestatur voluntas Dei.”(De voortreffelijkheid van de deugd van gehoorzaamheid blijkt a/ uit het feit dat onze eigen wil bedwongen wordt b/omdat ze ons ontslaat van alle onvolmaaktheid van onze werken c/omdat Gods wil daardoor zichtbaar wordt.) In een jolige toespraak ter gelegenheid van de verjaardag van een professor, had Stock gebadineerd: “Hadden we een andere filosofie te bestuderen gekregen dan zouden we waarschijnlijk andere maar ‘even zotte’ dingen hebben nagezegd.” Het werd hem door de directeur zeer kwalijk genomen en bracht Stock tot vertwijfeling omtrent zijn roeping. In mei 1922 was hij enkele maanden doodziek maar wilde zijn ouders niet inlichten: “Heeft deze vereenzaming me blind gemaakt, of ongevoelig, of rijp voor iets dat veel zou weg hebben van een innerlijke kapitulatie?” “En ikzelf, hoe heb ik die ascetische voeding opgenomen en verwerkt? Nu, na bijna 70 jaar, is het een vraag die me soms nog verveelt.” (p. 172).

Robrecht Stock theoloog

RS is algemeen gekend als classicus. Zijn boek *Hellas en wij*, 1988 (CB 2010/2402), getuigt inderdaad van zijn grondige kennis van ‘de klassieken’. Maar van opleiding was hij theoloog. Op 10 juli 1930 promoveerde hij tot *doctor theologiae* aan de KU Leuven. Hij was door zijn bisschop naar Leuven gestuurd om theologie te studeren maar hij vertelde me eens, dat hij er stiekem ook maar een licentie filosofie bijnam. Dat kan men ook nalezen in zijn memoires onder nummer RS1a II. Zijn *Dissertatio quam e consensu S. Facultatis Theologicae ad gradum doctoris in sacra theologia consequendum Robertus Stock conscripsit* is onder de nummers RS 4a-e te vinden. Het onderwerp? Werkstaking als een moraaltheologisch vraagstuk. Op elke pagina die hij schreef plaatste hij een kruisje en een hoofdstuk werd afgesloten met: “Gode lof”. RS was ongetwijfeld niet alleen een gelovig man; hij was ook een vroom man.

RS 4a bevat:

1. Een geschreven Franse tekst van 20 pagina's met een historisch overzicht over werkstakingen: "La vague de libération commence en Angleterre (1828), passé aux Etats Pontificaux (1852), gagne la France (1864) pour atteindre successivement tous les pays civilisés de l'Europe et du monde entier. Seule la Russie fait exception." "C'est à la Belgique que revient l'honneur d'avoir fait le premier essai d'une grève générale et cela déjà en 1892 en vue d'obtenir le suffrage universel." Bemerkt de woordkeuze: "libération" en "honneur".
2. Een volgend document van 23 pagina's behandelt de vraag: Wat is werkstaking? Zijn definitie secundum genus proximum et differentiam specificam: "Een gemeenzaam stilleggen van den arbeid om aldus dwang uit te oefenen, opdat zij die ertoe bij machte zijn, werken tot verbetering van den toestand der werklieden." Dat stuk werd gedateerd 12/11/28. Elk woord van deze definitie werd toegelicht.
3. 21 pagina's "over de hachelijken toestand waartoe de krachten, die tot op heden heerschen, het loon en het leven van den werkenden man in den loop der 19^e eeuw hebben gebracht". RS dacht hierbij zeker aan zijn grootmoeder Nathalie Keirse. Hij schreef over haar in Oud Ruysselede, 1990 nr. 4, 179-197 pp.: *Er was 's. Een sociaal verhaal uit de vorige eeuw* (CB 2005/2360).
4. 12 pagina's werkstakingen en hun vrucht.
5. 5 pagina's *De synthese recht op werkstaking –Natuurrecht*. "Buiten de macht der vereniging beschikt de werkmán over niets." "Werkstaking is een noodzakelijk middel." "Een noodzakelijk middel tot een noodzakelijk doel kan niet anders zijn dan goed dus wettig."
6. Over werkstaking en arbeidscontract: 10 pp. over stakingsbeweging en zedenwet, en 16 pp. over het recht op werkstaking in de "openbare bedieningen". Alleen de algemene werkstaking in openbare dienst wordt afgekeurd.

RS 4d bevat de Latijnse brochure met de 20 theses die hij verdedigde. Op de promotie gaf hij een Latijnse uiteenzetting over het moreel recht op werkstaking. Een eerste versie schreef hij in het Frans. RS 4c bevat het eerste deel en RS 4d het tweede deel, beide in het Nederlands. RS 4e bevat de bibliografie en een overzicht over de werkstakingen wereldwijd van 1887 tot 1925. Hij geeft aantallen stakingen per jaar en aantal stakers.

Robrecht Stock over Loisy

Het **modernisme** was voor RS geen 'ver van zijn bed show'. Als jonge priester en als theoloog had hij er direct mee te maken. Toen Loisy stierf was RS al tien jaar *doctor theologiae*. In de Cultuurbibliotheek bewaren we *L'Évangile et L'Église* waarmee Loisy bekend werd. Het exemplaar draagt de handtekening van RS. Het is de vijfde uitgave (1930) conform aan de eerste van 1902.

Kolakowski vat in *Streven* het modernisme samen in drie punten:

1. “de eis om in de Bijbelstudie dezelfde kritische en filologische criteria te gebruiken die algemeen aangenomen worden in historisch onderzoek”. De antimodernisten eed – waarmee ook RS te maken kreeg- werd door Pius X voorgeschreven en is een uitgebreide tekst waaruit we hier alleen punt 12 uitlichten over de kwestie van de exegese: *Tevens verwerp ik de wijze van bepalen en interpreteren van de Heilige Schrift, die, in het opzij zetten van de traditie van de Kerk, de analogie van het geloof en de normen van de Apostolische Stoel, de principes van de rationalisten aanneemt en met niet minder aanmatiging de tekstkritiek als de enigste en hoogste regel beschouwt.* (cf. RK Documenten.nl)

2. “De modernisten waren van mening dat het een mythologische uitvinding was...dat Jezus de ruggengraat van de Kerk bepaalde, met haar hiërarchie, autoriteit en machtssysteem, dat hij al de sacramenten bepaalde en hen de betekenis verschafte die de Kerk hen nu toeschrijft.”

3.”De modernisten bekritiseerden vaak het bureaucratische karakter van het kerkelijk bestel...Daaraan was het wantrouwen verbonden tegenover de traditie van het scholastieke rationalisme...”

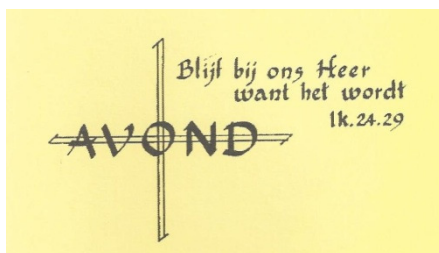
Neomodernisme

Na Vaticanum II krijgt RS ook te maken met wat men soms het neomodernisme noemt. Hij is dan algemeen diocesaan inspecteur van het bisdom Brugge (1955-1973).

De term ‘neomodernisme’ wordt nu vooral gebruikt door behoudsgezinde katholieken die de vernieuwingen van Vaticanum II betreuren. Kolakowski schrijft: “Was het modernisme een van de vele crises in de geschiedenis van de Kerk? Ja. Is het al lang verleden tijd? Neen....en (het) heeft tot op zekere hoogte wortel geschoten in het Tweede Vaticaanse Concilie.”

RS schrijft al in zijn eerste artikel van Avond over het ‘aggiornamento’ van Joannes XXIII: “Aggiornare”, ‘op punt stellen’. Is onschuldiger formulering mogelijk? Maar pas is dit hek van de dam of daar struikelen de meeste ‘aggiornanten’ over belangrijke vragen als zijn: Wie zal en wie moet wat op het punt zetten?

De artikels van RS over Loisy in *Avond*

Ze werden over 7 nummers gespreid: Jg. 28 (1998): 1, 2, 3, 4; Jg. 29 (1999): 2, 3, 4. Het eerste deel werd geschreven op 21 augustus 1997. Kan. Stock werd priester gewijd op 21

augustus 1927. Hij had die dag dus om zijn symboolwaarde gekozen. Het zevende deel is gedateerd op 19 januari 1999. Hij was toen precies 95 jaar. Dat zevende stukje eindigde met de aankondiging van een achtste deel: "Volgend hoofdstuk: Loisy, loisisme, slotbemerkingen." Het is niet meer verschenen. Hij stierf op 2 maart 2000. Het nr. 4 van *Avond* 2000 was een in memoriam, *Kan. Dr. Robrecht Stock 1904-2000*. Het is toch opmerkelijk dat hij op het einde van zijn leven nog over Loisy wilde schrijven.

1. In zijn eerste bijdrage in *Avond*, beschrijft hij de vormingsjaren van Loisy tot hij benoemd wordt aan het Institut Catholique in 1881. Hij was toen een jonge priester van 24 jaar. In tegenstelling tot wat Loisy op latere leeftijd zegt, en wat het *Lexikon für Theologie und Kirche* in 1935 schrijft, is RS terecht van mening dat de evolutie die het modernisme op gang bracht, niet uitgewoed is. "Wie durft beweren dat de huidige tornado al is uitgeraasd...". Denk ook aan het hoger aangehaalde citaat over het aggiornamento van Joannes XXIII. Moet ik er op wijzen dat RS schrijft over een tornado?

2-3. De tweede bijdrage (1998 nr. 2, pp. 38-56 waarvan 9 p. voetnoten) behandelt (in de woorden van RS) de 'crisisjaren' van Loisy van 1881 tot 1907. In dit stuk geeft RS een definitie van theologie die we niet onvermeld willen laten. Hij probeert moeizaam te omschrijven wat theologie is: "*Theologie is een veelzijdige geestesdiscipline. Om klaar te blijven dient van meet af aan net onderscheid te worden gemaakt tussen eensdeels haar object nl. de Openbaring die onveranderlijk is in haar wezen, daarna 'le fait religieux', en alles wat ze noodzakelijk veronderstelt. Zo o.m. 'de mens' met zijn religieuze dimensie, insgelijks een objectief gegeven. Anderdeels een subject: dezelfde mens die verlangt te begrijpen, die de nood ervaart om met anderen te spreken over wat hij ervaart en meent te begrijpen. Die is genoodzaakt zichzelf in bestaande of nieuw te vormen woorden (en gebaren) uit te drukken, zijn innerlijke ervaring te verwoorden, ze te formuleren.*" (p.45) Dat 'eensdeels – anderdeels' is op zichzelf al een aanwijzing van de problematiek waarvoor hij zich geplaatst voelt. Deze definitie is de tweede, verbeterde versie. Zoals gewoonlijk was hij niet tevreden over zijn tekst. In de 28ste Jg. nr.3, pp. 55-57 publiceerde hij onder de titel *Loisy II redivivus corrigenda addendaque*, 3 bladzijden verbeteringen. "Hopelijk wordt 'Loisy II' d.i. nondum redivivus, na deze corrigenda en addenda, wat duidelijker." schrijft hij op Pasen 1998.

RS plaatst Loisy in een brede historische evolutie vanaf Descartes over Kant en Hegel, de opgravingen in het Midden-Oosten, en de ontwikkeling van de Assyriologie: "Hoe zouden studielieden als Loisy, die wel bergen werk heeft verzet maar toch op geen enkel gebied echt specialist was, bekwaam zijn geweest met goed gevolg tegen stroom in te roeien, laat staan hem in te dammen." En er moet volgens RS tegen de stroom in geroeid worden. "Christenen aanvaarden een Openbaring, d.i. een door God medegedeelde waarheid, wat impliceert dat er iets is dat de mens verplicht is, op het gezag van God, te aanvaarden." Bovendien blijkt de keuze van de Kerk voor de Helleense filosofie de goede keuze geweest te zijn. Hier denkt men natuurlijk onwillekeurig aan de opvattingen van paus Benedictus XVI. Het tweede deeltje werd gedateerd op Kerstdag 1997; het derde Pasen 1998.

4. Dit stuk kreeg de titel mee: “La course à l’abîme”. Het behandelt dezelfde periode als in de tweede bijdrage maar er wordt meer aandacht geschonken aan de carrière en de ideeën van Loisy. RS steunt daarvoor op twee werken van Loisy: *Choses passées* (1920) en *Mémoires pour servir à l’histoire religieuse de notre temps I, 1857-1900* (1930). Volgens RS wanhoopt Loisy niet over de uiteindelijke verstandhouding tussen geloof en wetenschap maar voelt hij zich onzeker over de houding die de kerkelijke overheden zullen aannemen. “Tot in 1892 en nog langer verlangt hij ze (de Kerk) te verdedigen, te redden!” (p. 46). Wanneer hij in 1891 eindelijk, na veel strubbelingen, doctoreert wordt zijn thesis een splijtzwam. Het volgend academiejaar (1892-1893) moet hij al ontslag nemen aan het Institut Catholique. Hij aanvaardt een benoeming tot aalmoezenier in een meisjesschool te Neuilly-Paris. Het vierde stukje kreeg de datum ‘Pinksteren 1998’ mee.

5. Alfred Loisy 1894-1908, “La course à l’abîme 2”. In die periode is Loisy leraar aan het meisjes lyceum en laat zijn gezondheid het afweten zodat hij in 1899 moet ontslag nemen en op rust gaan. Zijn ‘spirituele Odyssea’ [zoals Stock schrijft] gaat echter onverminderd verder. RS beschrijft die in twee punten: 1. Zijn afkeer voor het filosofisch denken, vooral van de filosofische systemen. 2. Zijn overtuiging omtrent ‘le fait religieux’, dus het feit dat er overal religie gevonden wordt. “Je considère l’existence du sentiment religieux comme un fait certain et comme le fondement psychologique et historique de la religion.”

6. In dit deel wil RS beschrijven hoe Loisy over God denkt. Hij haalt daarvoor meerdere teksten van Loisy aan en geeft dan een samenvatting: “Het bestaan zelf van God wordt sterk beklemtoond. Of deze God, al dan niet, dient te worden opgevat als een met net afgetekende persoon(-lijkheid), is minder duidelijk. Wie deze eigenschap te nadrukkelijk beklemtoont, geeft toe aan antropomorfisme. God is immers een energie die de kosmos doortrekt en ook in de mens tot uiting komt. Toch is Hij nog meer. Wij moeten handelen ‘comme si’, alsof Hij ook buiten de kosmos bestaande was als persoon die alles overtreft en leidt, ook de mens. Dit wordt evenwel niet rationeel (metafysisch) bewezen. Het is een postulaat.”

De kerk en de theologie hebben hun eigen geschiedenis. RS besluit dit deel: “Laten we afsluiten met een existentiële vraag die Loisy zich stelt op 31 mei 1904: ‘Peut-on être catholique maintenant malgré Rome et le Pape?’ Zowat over deze vraag zal het volgende keer gaan.” Bijdragen 5 en 6 kregen Kerstdag 1998 als datum mee.

7. De kloof tussen Loisy en het kerkelijk gezag wordt steeds dieper. RS beschrijft met veel data en citaten hoe Loisy spreekverbod krijgt, hoe zijn boeken op de index terecht komen en hoe hij uiteindelijk door Pius X op 7 maart 1908 geëxcommuniceerd wordt “nómmément et personnellement...par conséquent: il doit être évité.” Het antwoord van Loisy was: “Je ne ferai aucune critique de la sentence”.

Tot besluit

De periode waarin RS leefde en werkte moet voor veel priesters en gelovigen een moeilijke tijd geweest zijn. Een schrandere geest zoals kanunnik Stock slaagde er niet in, geloof en wetenschap te verzoenen. Hij koos, in gehoorzaamheid aan het gezag, voor het geloof van zijn grootmoeder die hij bewonderde om haar christelijk engagement.

Ook vandaag kunnen veel mensen geloof en wetenschap niet verzoenen. De meesten verdwijnen uit de Kerk. Enkelen blijven devotieel hun christelijk leven trouw. Weinigen kunnen met een gerust gemoed hun eigen weg gaan: trouw aan een christelijk leven dat ze rationeel kunnen verantwoorden, spijs de wazige ideeën die gezagdragers blijven verkondigen. Het kerkelijk gezag draagt dan ook een grote verantwoordelijkheid.

Aanbevolen lectuur.

RENAN, Ernest, *Vie de Jésus, 1863*. (CB 2002/2907). Een betrekkelijk klein werk maar geschreven in een aangenaam Frans. De laatste paragraaf: “Que nous réserve l’avenir? La grande originalité renaîtra-t-elle, ou le monde se contentera-t-il désormais de suivre les voies ouvertes par les hardis créateurs des vieux âges? Nous l’ignorons. En tout cas, Jésus ne sera pas surpassé. Son culte se rajeunira sans cesse; sa légende provoquera des plus beaux yeux des larmes sans fin; ses souffrances attendriront les meilleurs coeurs; tous les siècles proclameront qu’entre les fils des hommes, il n’en est pas né de plus grand que Jésus.”

LENAERS, Roger, *Jezus van Nazaret. Een mens als wij?* Pelckmans, Kalmthout, 2015. ISBN 9789028980938. Natuurlijk een mens als wij, maar niet zomaar een mens als wij. De laatste zin: “In het Johannesevangelie (6:68) stelt Jezus aan zijn volgelingen de vraag of ze al dan niet bij hem willen blijven. Petrus antwoordt daar in de naam van de anderen, ook in onze naam: Naar wie zouden we anders gaan? Gij hebt woorden van eeuwig leven.”

CARRERE, Emmanuel, (vert. De Vuyst, Katelijne en Vandenberghe, Katrien) *Het Koninkrijk* (Le Royaume), De Bezige Bij, 2015. ISBN 9789085426530. Erudiete, meeslepende en mooie literatuur die doet nadenken.

Over Loisy: <http://alfred.loisy.free.fr>.

Alfred Loisy in de Cultuurbibliotheek (www.cultuurbibliotheek.be)

De catalogus van de bibliotheek bevat 15 werken van Loisy, die uit de bibliotheek van RS komen. In heel wat werken staat zijn handtekening: *L’Évangile et L’Église*, 1902 (CB 99/2430). *Quelques lettres sur des questions intellectuelles et sur des événements récents*, 1908 (CB 99/2428). *Les mystères païens et le mystère chrétien*, 1914 (CB2000/1239) en de 2e editie van 1930 (CB2000/403) met meerdere nota’s van zijn hand bij het 2e hoofdstuk over *Dionysos et Orphée*, en het 3e hoofdstuk over *Les mystères d’Eleusis* (schreef hij in *Hellas en wij* pp.123-135 niet over de mysteriegodsdiensten?) *Choses passées*, 1913 (CB 99/2427). *De la discipline intellectuelle*, 1919 (CB 99/2431). *La morale humaine*, 1928 (CB 99/2429). *La*

naissance du Christianisme, 1933 (CB 99/2426) met aantekeningen van RS bij *Les sources*. *La crise morale du temps présent et l'éducation humaine*, 1937 (CB 2000/43), een onderwerp dat RS ook nauw aan het hart lag.

Werken van Robrecht Stock rond het behandelde thema

Werken die getuigen van zijn sociale bewogenheid:

Er was 's. Een sociaal verhaal uit de vorige eeuw in Oud-Ruysselede, 1990, nr. 4.
Arbeiderstoestanden in België omstreeks het midden van de negentiende eeuw (CB 98/2166).

Werken over godsdienst en moraal:

1. Artikels: A. in *Kultuurleven* 1951 nr. 3: *Heidendom en christendom*. 1952 nr.3: *'Eigentijdse' katechese en vervolkking*. B. in *Avond* 1993 nr. 5.: *Inleiding tot de lezing van het boek 'Liefde leren'*. 1997 nr. 1: *Mgr. Lamiroy zaliger*. C. in *Nucleus*, febr. 1997: *De kerk van morgen* en *Een christelijke goelag*. D. in *Studiën en berichten: Instituut en pastoraal* (CB 98/2165)
2. Boeken: *De bestendige revolutie* (CB 2000/1473). *Christus en zijn kerk* (CB 98/2146). *De godsdienstleer in de humanioraklassen* (CB 2000/1494). *Het katholiek middelbaar onderwijs* (CB 2000/1532). *Het messianisme als belofte en als werkelijkheid* (CB 2000/1492). *Zoeklichten over het evangelie*, 1952 (CB 98/2094) gegroeid uit zijn lessen als godsdienstleraar aan het Koninklijk Atheneum te Brugge.

Biografische gegevens over Robrecht Stock:

Wikipedia onder 'Robrecht Stock'.

<http://www.cultuurbibliotheek.be/publicaties/stock/>

Walter de Smaele

Augustus 2015